

ההתפרצות

ימות השנה, נועד תפקיד של סטאטיסטים. עליהם היה לעמוד בשקט על המדרכה, לאורך המסלול, ולהתפעל מן המראה הנשגב של שלישיו (החיים כולם על חשבונם), העובי רים על פניו בסך.

כה אדישים היו המארגנים לרגשות "פשוטי עם" אלה, עד כי לא טרחו אף להודיע להם מראש אם מותר להם להצטרף לסוף השמירה הנוצצת, אחרי שחלפה על פניהם. ההמונים נאלצו להניח כי גם זכות צנועה זו נשללה מהם.

המוני ירושלים הגיבו כפי שהיו צריכים להגיב. הם חשו בעלבון הצורב. הם חשו בהשפלת כבוד הנשיא המנות. הם חשו גם בניחוך כל הגישה, שביקשה לערוך את הלחית יצחק-בן-צבי על פי המתכונת הנהוגה לגבי הלחית מלך בריטניה. מדינה הבנויה עדיין כולה על הפרדה גמורה בין "מעמד עליון" ו"מעמדות נמוכים".

אלמנת הנשיא הרגישה בכך עוד יום לפני כן. אז ביקשו הביצועיסטים הצעירים לסגור בפני האבלים ה"פשוטים" את שערי בית-הנשיא. שהיו פתוחים בפני המבקרים ה"פשוטים" כל ימי חייו. הם רצו להעניק זכות-הכניסה, באותו יום ג' לפני הצהריים, רק לנכבדים. אולם רחל ינאית סיכלה את המזימה, והודות לעקשנותה המבורכת נפתחו השערים בפני כל.

כמובן, אפשר היה למנוע את התפרצות ההמונים גם ביום ד' בעת ההלחיה. די היה בגיוס עשרת אלפים צנחנים ושוטרים, מצויידים באלות וברובים מכודנים, ובחסימת כל המסלול במחסומים סבוכים של גדריתיל.

ובדוד בן-גוריון, על אינכונותו להשמיע קול עצמאי בימי רצח ארלוזורוב, הסיוון ופרשת-לבון. הם הצטערו, אך לא יכלו לשמור לו איבה או סינה.

לאיש הזה באו המוני ירושלים לחלוק כבוד אחרון. את האיש הזה רצו ללוות בדרך האחרונה.

אחרי 34 שעות רצופות של דיבורים על האיש הענו, הפשוט, העממי, הם האמינו, בתמימותם הרבה, כי תיערך לו הלחיה ענוה, פשוטה ועממית.

וזאת היתה, כמובן, טעות.

י תעמולת-הרימום, שטירתה במשך 34 שעות, העלימה מאוזני ההמונים עובדה חשובה אחת:

שאופיו הפרטי של יצחק בן-צבי לא היה אופייני למישטר אשר העניק לו — בניגוד לרצונו — את כסיהנשיאות.

מישטר זה איננו ענו, איננו פשוט, איננו עממי.

להיפך, מאד להיפך: מישטר זה לוקה בשגי עוינהגלות.

הוא סובל מכל התסביכים המצויינים, מאז ומעולם, את אותם שהתעשרו בכחירות רבה מדי, שעלו בסולם החברתי בקצב מסחרר מדי.

לורד אנגלי יכול לשכות, בשעת הצורך, שהוא מיליונר מבית-רוטשילד יכול להתנהג, לעיתים, כאחד העם. אבל בנו של צגלון, שהיה עוד אהמול סגן-המוכיר

אם פיקפק מישהו בכריאותו היסודית של העם הזה, בטיב תגובותיו האינסטינקטיביות או בכושרו לעשות את המעשה הנכון ברגע הנכון —

אם חשש מישהו, בתום השנה ה-15 לעצמאותנו, כי המוני ישראל שוב אינם מסוגלים לפעולה ספונטאנית, טיבעית, צודקת ויעילה —

הרי באו המוני ירושלים, בעת הלווית הני שיא, והעמידו אותו על טעותו.

הם הפרו את הסדרים שנקבעו מראש, סיכלו את דיקדוקי הנוהג והנהוג, שמו לצחוק את היומרות המגוחכות של הצמרת.

הם פרצו את שרשרות הסדרנים, סילקו את המחסומים והשתלטו על ההלחיה.

כה לחי, המוני ירושלים, טוב עשיתם. החי זרתם לבעליהספקות את האמונה בעתיד המדינה.

כל ישראל ובירלבב בישראל יצדעו לכם.

וגם הנשיא המנוח, אילו קם מארוננו באותו רגע, היה מחייך אליכם ולוחץ את ידי כל אחד מכם.

כי הנה, במשך שלושים ושתיים שעות רצופות, מאז הודיע לכם הרדיו כי יצחק בן-צבי הלך לעולמו, הפליגו בשבחו באוזניכם.

רבים מדברי הרימום והפיאור גבלו בטעם רע. נדף מהם

הדבר לא נעשה — ואני מגיח כי עתה נערכת חקירה מדוקדקת כדי לגלות מי אשם בהזנחה זו.

תחת זאת נמסר המסלול לשמירתם של אנשי-מילואים, שהם עצמם שייכים אל "פשוטי העם". קשה היה לדרוש מהם כי יעמדו בפני התפרצות אחיהם, שסבלנותם האגדתית פקי עה, ושהפקיעו לעצמם את ההלוויה. רק הצני הנים, כמו בכד העולם, ניסו לעמוד בפני המוני העם.

ה שקרה באותם רגעים, מן הראוי שיוזכר זמן רב. כי היתה לכך משמעות עמוקה, התורגת מתחומי המאור רע והמקום.

המוני ישראל התפרצו. הם ירדו מן המדרכה, והציפו את הכביש שנועד לנכבדים. הם שטפו את המעמד השליט המפואר, על דרגותיו ומצרכותיו, והטביעו אותו בדייסה אנושית גדולה.

במשך שעה אחת זו השתווה קיבוציניק מנירים להוד מעלתו, סגן יושב-ראש הכנסת. כמו לפני עשרים שנה, עמדו זה בצד זה תחנתי ממחנה-יהודה ושרה-מיסחר-התעשייה, ממש כאילו היו בני אותו מעמי. המזכיר הכללי של ההסתדרות נדחף בין שני פועלים פשוטים בבגדי-עבודה מרופטים.

פקידים, אלופים, שוליות, שגרירים, טוראים, שופטים עליונים, חברי-מושבם — הכל התערבבו בהמון אחד, עד כי לא נודע עוד מיהו מי. מתי ניפגשו לאחורנה, שלא משני עברי מיתרס חברתי?

אילו ראה זאת יצחק בן-צבי, היה נהנה. אך גדולי המדינה לא נהנו.

אולי חישו בליבם, באופן אינסטינקטיבי, כי מה שקרה אותה שעה בחובות ירושלים יכול לקרות, באחד הימים, במדינה כולה?

של אגודת פועלי המחט בעפולה, ושהנהו עכשיו שגריר בעל ארמון-שרד, מכונית ונהג-כמדים — זה אינו יכול לשכוח לרגע את עליונותו על ההמונים.

לאנשים כאלה באה הלווית הנשיא, קודם כל, כהזדמנות מצויינת להפגין את "מעמדם החברתי" הנעלה.

י כך, כאשר כונסו מיטב הביצועיסטים החלקקים של המישטר כדי לתכנן את ההלחיה, כלל לא עלה על דעתם לקרוא להמונים להשתתף בטכס המוני לזכר הנשיא חובבי-ההמונים וחביבי-ההמונים.

תחת זאת תיכננו הפגנה מרהיבה של המעמד השליט, לכל דרגותיו.

זו הפעם הראשונה, מאז קום המדינה, התי קבצו יחד, במעמד חגיגי אחד, כל מי שיש לו חלק ונחלה במישטר הזה, כל 2300 האיש המהווים את ה-ESTABLISHMENT.

ולא סתם כונסו. המארגנים ישבו על המדוכה והקדישו שעות ארוכות לליבון שאלות נוקבות. בפעם הראשונה נקבע דירוגו המדוייק של כל אחד מן ה-2300 בתוך המישטר עצמו. התחליף הישראלי למה שקרא פעם ביסמארק הגרמני בשם "הרבה העליונה".

מי חשוב ממי? המפקח הכללי של המישטרה, או חבר כנסת פשוט? אלוף צה"ל, או חבר הדירקטוריון של הקרן הקיימת? ממלא-מקום יושב-ראש הנהלת הסוכנות היהודית, או נשיא של בית-משפט מחוזי? ראש-יערייה או סגן-שר? ארונן של הנשיא המנוח — הענו, הפשוט, העממי — נהפך כך ללא-בושה לסמלה-מעמד, ל-Status Symbol.

חשיבותו של אדם נקבעה על פי קירבתו או ריחוקו מן הארון. המעמד החברתי נימדה, מדידה מדוייקת, כמטרם ובכנסטימטריים.

ואילו להמונים, "פשוטי העם" בלשונו הרחמנית-ולולנית האופיינית של קול המישטר, קול-ישראל, יהודים של כל

ריח של פולחן-אישיות מפוברק, חסרכנות וחסרי-יושר. רבים מן המרוממים והמפארים עשו את מלאכתם רמיה. ותחת לצייר את דמותו האמיתית, האהודה, המלבבת, של הנשיא המנוח, ציירו דמות סינטטית, כוזבת מעיקרה, של מנהיג היסטורי, לוחם-יחרור הירואי, אי-שירוח גאוני.

טוב שיצחק בן-צבי לא יכול היה לשמוע דברים אלה. אילו שמעם, היתה נפשו נוקעת מהם.

אולם גם גיבוב המליצות של מנגנון-התעמולה המקצועני לא יכול היה לקבור תחתיו את אופיו האמיתי של היהודי הטוב מפולטאבה. לעיני ההמונים, בעלי האינסטינקט הבלתי-טועה בהערכת אישים, הצטייר בן-צבי האמיתי, שדמותו ביצנצה גם בכרייה-רימום הרישמיים:

בן-צבי הענו, הפשוט, העממי, הבלתי-פורמלי.

בן-צבי שלא הרגיש בנוח בחברת דיפלומטים מלוטשים, ענוי העיטורים, אך שנהנה בחברת בני-העם בשכונות ירושלים.

בן-צבי שלא העלה על דעתו שהוא "גדול מרבה", ושלא התיימר מעולם להיות אלא אחד מן הרבבות.

בן-צבי שכלל לא רצה להיות נשיא, ושגם בתפקיד הנשיא לא שייך את עצמו אל המעמד השליט החדש, לא לקח חלק בחייה-החברה של הסנובה הממלכתית, לא השתתף באורגנית שביעות-הרצון-העצמית של פקידים-בכירים ועשירי-ריש-מעטם.

כפי שאמר ראש-הממשלה: "כאשר נבחר להיות נשיא מדינת-ישראל, לא גבה לבו, לא רמו עיניו."

את האיש הזה אהבו המוני ישראל הראשונה, ועוד יותר המוני ישראל השניה. אותו חיבבו גם החתיקים, שאינם נוטים כל-כך להערצת-גיבורים. אותו העריכו אף יריבים פוליטיים, שהצטערו על דבקתו המחולטת במפלגה